

Заклучение. С. Шах во всех сборниках продемонстрировала увлеченность такой поэтической формой, как сонет. Причем сонеты она пишет не только для взрослой аудитории, но и для детской.

Рассмотренные сборники относятся к литературно-художественным изданиям, которые призваны обеспечивать ознакомление читательской аудитории с содержанием произведений, способствовать формированию эстетического вкуса, нравственных принципов, высоких моральных качеств.

Художественное оформление играет важную роль в разработке издания, так как помогает глубже понять тематику и проблематику поэтических строк. В результате анализа аппарата изданий было установлено, что в книге для детей издатель не в полной мере учел расположение на одной странице нескольких цифровых элементов: номер страницы и номер очередного сонета. Находясь рядом, например, на страницах 37, 41, 52, 56, они вносят путаницу и затрудняют пользование изданием.

Список литературы

1 *Котляров, И.* Сонетный кругоспев: [о творчестве Софьи Шах] / И. Котляров // Лит. газ. – 2007. – 28 нояб. – 4 дек. – С. 4 приложения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lgz.ru/article/2007-god/Sonetnyy-krugospev2397/>. – Дата доступа : 30.10.2016.

2 *Шах, С.* Прысвячэнне: Вянок вяноў санетаў / С. Шах. – Мінск : Беларускі кнігазбор, 2001. – 156 с.

3 *Шах, С.* Азарычы: вянок вяноў санетаў / С. Шах. – Мінск : Кнігазбор, 2007. – 156 с.

4 *Шах, С.* Кнігалюбка: вянкi санетаў / С. Шах. – Мінск : Кнігазбор, 2012. – 68 с.

5 *Панфилов, Е.О.* Концепция издания и ее основные составляющие / Е.О. Панфилов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://i-testdrive.urfu.ru/fileadmin/user_upload/files/cultdrive/Koncercija_izdanija.pdf. – Дата доступа : 25.10.2016.

УДК 811.161.3

СЛОВА – ДУША НАРОДА

В.В. КУРЛОВИЧ

Установа адукацыі

«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт транспарту», г. Гомель

Слова заўсёды з’яўлялася адлюстраваннем духоўнага жыцця народа. Як заўважае В. Г. Гак, “...слова – асноўная адзінка мовы, якая для яго носьбітаў з’яўляецца псіхалінгвістычнай рэальнасцю. Носьбіты мовы спантанна без цяжкасцей вылучаюць словы ў маўленчым патоку і

ўжываюць іх адасоблена. Хаця людзі гавораць фразамі, яны памятаюць і ведаюць мову перш за ўсё праз слова” [1, с. 466].

Найпершая крыніца для вывучэння слова – народная мова, лексічны матэрыял якой – значная частка этнакультурнай спадчыны беларускага народа. Захоўваць, вывучаць і перадаваць яго нашчадкам – необходимая ўмова жывучасці народа і яго самабытнай культуры. Менавіта праз слова перадаваліся традыцыі, спецыфіка ладу жыцця, звычаяў. Таму тут можна сустрэць безліч лексічных адзінак, якія адлюстроўваюць разнастайнасць рэчаіснасці. Большасць з іх мае матываваную структуру, дзе ў аснове ляжыць вобраз. “Усякае слова мае патэнцыяльную вобразнасць, г.з. здольнасць перадаваць якую-небудзь з’яву ў яе канкрэтнасці, нагляднасці” [2, с. 276]. Не трэба быць надзеленым багатай фантазіяй, каб убачыць унутраную структуру многіх дыялектных слоў: дзіравяшкі – абутак на драўлянай падэшве: “Я сама хадзіла ў школу ў дзіравяшках” [СПЗБ, 1, с. 53]; качалка – прылада для качання бялізны: “Нада рушнікі выкачаць на качалку” [СПЗБ, 2, с. 443]; кружок – драўляны кружок, на якім рэжуць што-небудзь: “Кружок рэзаць сало” [СПЗБ, 2, с. 529]; лапацішча – драўляная ручка ў рыдлёўцы: “Зламала лапацішча, нада новае дзелаць” [СПЗБ, 2, с. 620]; ложэчнік – палічка з дзіркамі для ложка: “Му ек помуюм ложка, то ў ложэчнік устаўляем” [ТС, с. 339]; мяшанка – вялікая драўляная лыжка, якой мяшаюць у гаршку: “Мешанку памый, а то засохне” [ДСБ, с. 198]; рагаціна – вілы драўляныя: “Сена і салому змешуюць у нас рукамі, а не рагацінамі” [БМ-7, с. 141]. Поўную рэалізацыю сваіх магчымасцей такія словы знаходзяць у сказе.

Можна заўважыць, што сувязь паміж словам і паняццем вельмі цесная, бо слова – гэта свайго роду абагуленае адлюстраванне ў свядомасці людзей асноўных уяўленняў аб уласцівасцях рэальнага свету, пазнаваемага ў працэсе жыцця. У дыялектных словах добра праглядаецца ўнутраная форма. Неабходна не толькі бачыць літары, але і чуць слова: астракол – плот, зроблены з высокіх завостраных штыкецінаў-калоў [СРЛГ, с. 12]; вешало – жэрдка, на якую вешаюць каўбасы: “Малая смелая была ад вешала з каўбасамі не атходзіла” [СРЛГ, с. 24]; жалезняк – драўляная лапата, акаваная жалезам: “Жалезняк у сярэдзіне дзераўяны, а крае акованы жалезам” [СПЗБ, 2, с. 137]; калатушка – драўляная прылада, якой абівалі лён: “Лён абівалі пранікам, і была калатушка, яна выгібаста, кап пальцамі да току не даставаў, адзін канец цянейшы, а другі канец групшы, ім б’юць” [СПЗБ, 2, с. 369].

Часам лексічнае значэнне поўнаасцю адлюстроўваецца ў сказе: блінцоўка: “Блінцоўка – дежка, де блінцы рашчыняюць” [ДСЛ, с. 53]; вушатка: “Бодня така з вушамі – вушатка з обечком колісь була” [ТС, 1, с. 185]; даўбёнка: “Даўбёнка – выдаўбаная з дрэва” [СПЗБ, 2, с. 27];

ліпаўка: “Ліпаўкі выдзелвалі з ліпы, у якой серцавіна выгнівала. Каля вулля стаяла ліпаўка, у яе злівалі мёд” [БМ-5, с. 112]; рашчыноўка: “Рашчыноўка – дзяжурка такая, дзе бліны рашчыняюць” [СПЗБ, 4, с. 296]; стаўніца: “Стаўніца – веліка бочка, ля стаўніцы і жорнава навек стаялі” [БМ-8, с. 168]; урэзак: “Урэзак – бочка невысокая, у ёй сякуць траву” [СПЗБ, 5, с. 226].

Матывацыйная прымета, якая пакладзена ў аснову такіх найменняў, можа быць працэсуальная: бегуны, вешало, калатушка, качалка, мяшанка, стаўніца, начовачнік; атрыбутыўная: вушатка, дзіравяшкі, жалязняк, рагачіна; аб’ектная: блінцоўка, кружок, лапацішча, ложечнік. Такія матывацыйныя лексічныя адзінкі паскараюць працэс камунікацыі, спрыяюць паляпшэнню запамінавання слоў.

Не заўсёды матывуючая прымета адлюстроўвае істотную ўласцівасць прадмета, некаторыя словы маюць празрыстую ўнутраную форму: бегуны – драўляныя завесы ў дзвярх: “Раней дзверы былі на бегунах – стаўпячок і камянь унізу, а ўварху – лапа выхілена, кап верх дзвярэй дзяржаўся” [СПЗБ, с. 178]; начовачнік – драўляная дзіцячая калыска, якая вярхоўкамі прымацоўваецца да столі [СРЛГ, с. 79].

Сёння вывучэнне дыялектнага слова дае магчымасць узбагаціць літаратурную мову, зрабіць яе выразнай. Дыялектная мова валодае цэлым арсеналам моўных сродкаў, яна падае яркія ўзоры словатворчасці. Народная мова любога этнасу – вынік працяглага працэсу, які не з’яўляецца вывучаным і закончаным.

Крыніцы даследаванняў і іх скарачэнні

БМ – 5, 7, 8 – Матэрыялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны / Беларуская мова, вып. 5, 7, 8. – Мінск, 1976–1989. `

ДСБ – Дыялектны слоўнік Брэстчыны. – Мінск, 1989.

ДСЛ – Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны / Т.С. Янкова. – Мінск, 1982.

СПЗБ – Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча: У 5 т. – Мінск, 1979–1986.

СРЛГ – Слоўнік рэгіянальнай лексікі Гродзеншчыны. – Гродна, 1999.

ТС – Тураўскі слоўнік: У 5 т. – Мінск, 1982–1987.

Спіс літаратуры

1 Гак, В.Г. Слово / В.Г. Гак // Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990. – С. 466.

2 Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы / М.Я. Цікоцкі. – Мінск, 1995. – С. 276.